
Föreningens europaresa 2009

Intressanta parker i Polen

Sten Ridderlöf (arboreta),
Klaus Stritzke och Birgitta Stritke (parker).
Foto: Sten Ridderlöf och Klaus Stritzke.

I september 2009 gick föreningens resa till Polen. Under tio dagar skådades Polens träd och buskar. Vid resan slut hade gruppen, under Klaus Stritzkes och Sten Ridderlöfs ledning besökt några av Polens viktiga botaniska trädgårdar och arboreta samt ett antal historiska parker. De botaniska samlingarna är rika på arter och sorter i dessa centraleuropeiska anläggningar.

Polens botaniska trädssamlingar har i decennier varit en dold skatt för västeuropéerna. Ökad öppenhet och en växande ekonomi, med bl.a. restaureringsprojekt finansierade med EU-medel och andra samarbeten, öppnar i rask takt dessa klenoder.

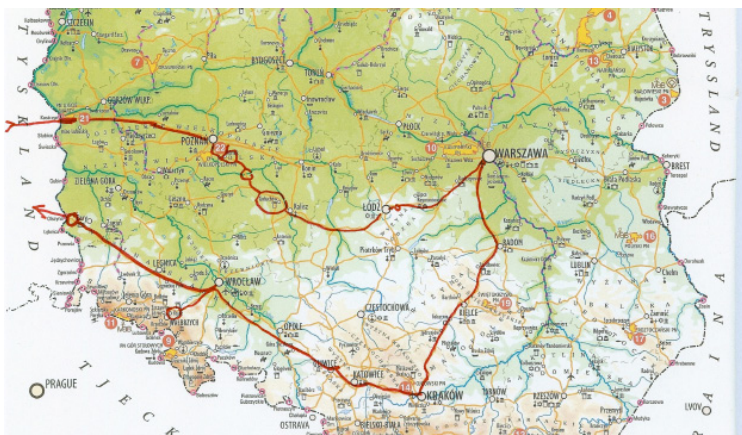
Färden startade i grått och disigt väder över floden Oder med siktet inställt på Poznan, landets femte största stad. Vårt första mål var det slottet Kórnik med arboretum. Där möttes vi av chefen Dr Kinga Nowak Dyjeta och vi guidades professionellt i både det gamla och det nya arboretet.

Kórnik arboretum är känt för sin omfattande växt-

samling som består av 3000 arter och sorter av lignoser¹. Den äldsta planteringen är huvudallén med 300-åriga lindar *Tilia cordata*. Åtskilliga träd i arboretet är 150-190 år, t.ex. ett par sumpcypresser *Taxodium distichum* med välutvecklade luftrötter, hickoryarterna *Carya ovata* och *C.*

laciniosa som bar rikligt med frukter, ett 140-årigt snödropsträd *Halesia carolina* samt ett år 1830 planterad *Ginkgo biloba*.

Kórnik beskrivs som ett av de mest pittoreska slotten i Polen. Arkitekten är Karl Friedrich Schinkel 1781-1841, som vi även mötte längre

Resrutten vid polenresan 2009.

Kornik. Slottet mot parken. Foto: Klaus Stritzke.

Chefen för Kórnik arboretum Kinga Nowak Dyjeta med koreatall-kottar.
Foto: Sten Ridderlöf.

Citronmullbär, *Maclura pomifera*, planterad 1826 med apelsinliknande frukter, Kórnik arboretum.
Foto: Sten Ridderlöf.

Mäktig sumpcypress med luftrötter planterad 1845 Kórnik arboretum. Foto: Sten Ridderlöf.

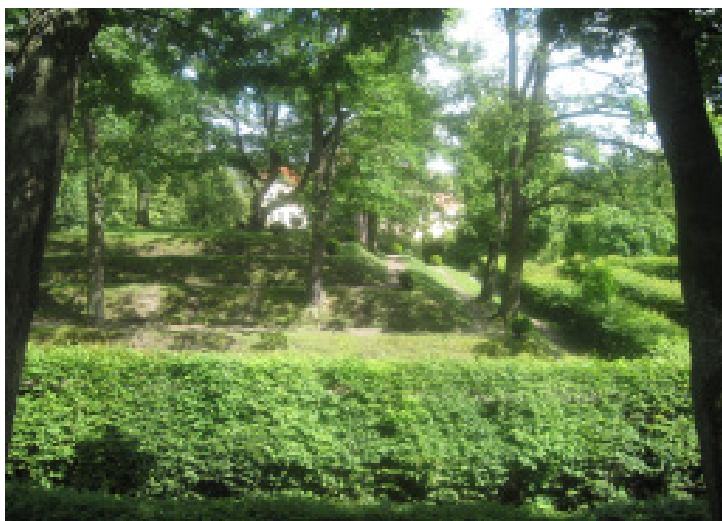

fram på resan, så även influensen av en trädgårdskonstnär, Peter Joseph Lenné 1789 - 1866 som Schinkel arbetade tillsammans med. Arboretet anlades i en gammal slottspark i början av 1820. Med undantag för slottets allra närmaste omgivning och en kvarvarande lindallé påminner inget om den forna parken.

De förmögna grevarna Działyński, far Tytus och sonen Jan samt ett syskonbarn med stor dendrologisk kunnighet, har i modern tid vidareutvecklat parken och samtidigt parerat de politiska svårigheterna. De donerade hela anläggningen till staten och fr.o.m. 1952 ingår Kórnik i den polska vetenskapsakademien.

Vi såg många intressanta träd under vår rundvandring. Ett axplock: en libanonök *Quercus libani* med grobara, runt tre cm stora och dekorativa ollon samt ett par nordamerikanska träd, ett citronmullbär *Maclura pomifera* varav ett honträd med apelsinliknande frukter, och den i norra Europa ovanliga *Asimina triloba* vars frukter smakar banan.

Exempel på rariteter, av vilka många var mogna träd, är linden *Tilia henryi*, guda-trädet *Ailanthus giraldii* och *Euodia danielii*?. Vidare imponerades vi av flera sorter och

Rogalin, hygeln med slottet i bakgrunden.

Foto: Klaus Stritzke.

hybrider som planterats här. Till exempel den i arboretet framtagna hybriden mellan två kinesiska poppelarter (*Populus wilsonii* och *P. lasiocarpa*) vilken vi kallar praktpoppel *Populus x wilsocarpa*. Inte heller undgick våra blickar ett naturligt växande klot av ädelcypressen *Chamaecyparis lawsoniana* benämnd 'Globus', linden *Tilia cordata* 'Vratislaviensis' eller en sort av vår nordiska gran *Picea abies* 'Finendonensis'.

Rogalin

Inte långt från Kornik ligger Rogalin med Raczynski-palatset, en av regionen Wielska-polskas mest magnifika byggnader. Palatset nås via en kort valvbro och en hög smidesgrind. Framför palatset finns en stor gårdsplan med stallbyggnad och

vagnslider. På baksidan lät Kazimierz Raczynski 1770 anlägga en liten fransk-holländsk trädgård. Intill denna anlade Edward Raczynski 1820-40 en landskapspark, som utvidgade anläggningen.

Landskapsparken innehåller en del 100-åriga ekar, nu naturminnesmärkta. Mest intressant anses den lilla "franska" trädgården vara. I anslutning till en liten parterr finns en upphöjd yta, som för tankarna till ofta konformade kullarna med serpentinvägar (snäckberg) som finns i en del trädgårdar, t.ex. vid Villa Medici i Rom eller Villa Reale vid Luca Parnassen i Veitshöchheim (Würtzburg) och kaninkullen i Kromeriz (Tjeckien). Varken i litteraturen eller hos polska specialister finns

En väldokumenterad 700-årig skogsek vid Rogalin. Foto: Sten Ridderlöf

någon förklaring till den upphöjda ytan.

Inressant är också den orangeriliknande byggnad som förbinds med huvudbyggnaden med en täckt bro. Byggnaden, ett konstgalleri, innehåller verk från 1850 fram till 1900-talet. En återkommande iakttagelse är den förvanskningen av formträdgårdarna genom felaktiga beskärningar i höjd av både träd och häckar. De kvarvarande spåren på växterna av tidigare beskärningar visar en helt annan bild av den lilla formträdgården än den man ser idag.

Vid våra många resor under alla år har vi bara sett ett ytterst fåtal anläggningar där den avsedda höjden av de olika formelementens avsedda höjd bevarats - senast i det f.d. klostret Certosa Pontignano vid Siena.

Längs vår väg till Lodz,

där vi övernattade, besöktes Goluchóws arboretum där ett skogsmuseum finns. Gulochow hade samma ägare som Kornik men parken anlades först 1853-1896. I motsats till Kornik upplevs Gulochow mera som en landskapspark än som ett arboretum. Parken ger ett vårdat intryck.

Rogow arboretum

Denna anläggning tillhör Warszawas lantbruksuniversitet där landets skogs- och naturutbildning sker. Arboretet tar årligen emot omkring 50 000 besökare.

År 1925 grundades arboretet som en experimentell skogsforskningsstation, med inriktning på studier av utländska barrträd och då i första hand nordamerikanska. Efter kriget vidgades målet. På de 54 hektaren avsattes ett arboretum för en

rik dendrologisk kollektion. Bl.a. ett för hotade alpina arter från södra Polens berg.

Under kommunisttiden var kontakterna för växtinsamling med Kina och Ryssland öppna. Av arboretets totala antal på 2500 arter och varieteter svarar kinasamlingen för ca 500 arter med inriktning på lönnar. Av dem finns nu ca 150 arter och varieteter². Många av

dem är idag t.o.m. hotade på sina naturliga växtplatser eller ytterst sällsynta: det gäller bl.a. *Acer robustum* insamlad 1965 i Kina.

Listan över intressanta lignoser i Rogów arboretum kan göras lång. Här växer och förökar sig välmående mindre träd av *Franklinia alatamaha*. En släkting till tebusken (*Camellia sinensis*), utdöd i naturen. Senaste observation i vilt tillstånd var 1803 i Georgia USA. På försöksytorna växer ett hundratal *Castanea dentata* som varje år producerar rikligt med nötter. Denna amerikanska kastanj har nästan utrotats i östra USA av en svamp, kastanje Kräfta. För oss trädssamlare var stora exemplar särskilt intressanta t.ex. *Rhododendron purdomii* från Shaanxiprovinen, mandaringranen *Cunninghamia lanceolata* från Peking, den

Den grekiska bågen i Arkadia genom vilken dianatemplet ses.
Foto: Klaus Stritzke.

kinesiska idegranen *Taxus chinensis* [syn. *T. sinensis*], den vitblommande busken *Sinocalycanthus sinensis*, magnoliaträdet *Magnolia denudata* och libanoncedern *Cedrus libani* var. *stenocoma* från sydvästra Turkiet. Även i detta arboretum har ett antal sorter selekterats fram som *Magnolia kobus* 'Rogow' och *Acer pseudosieboldianum*'

Arkadia

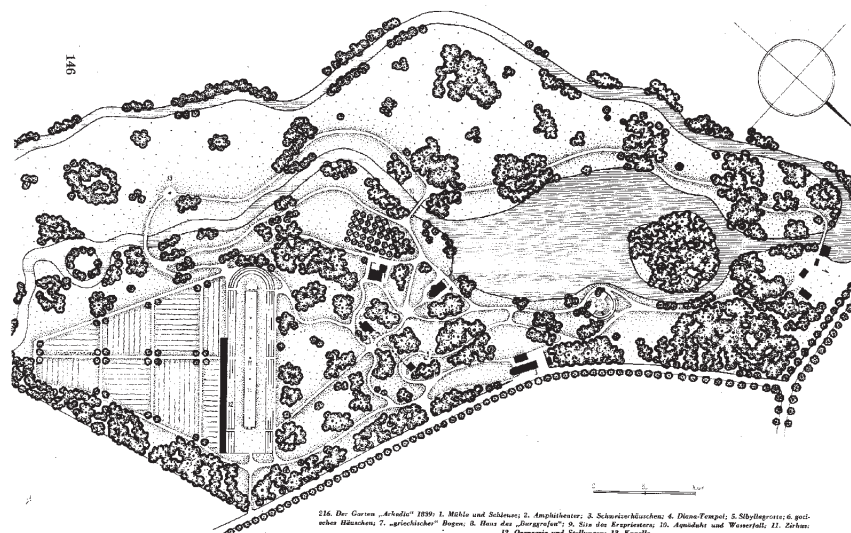
Mellan Lodz och Warsawa, intill byn Nieborów, ligger Arkadia en sentimental-romantisk landskapspark planerad 1778 av furstinnan Helena Radziwillowa. Hon räknas till de polska kvinnor som spelade en viktig roll i landskapsparkens utveckling

i och var aktiv mellan 1770 och 1820. Andra som nämns är Izabela Czartoryska (Pulawy), Izabella Lubomirska och Zofia Potocka. Parken, som furstinnan Radziwillowa ägnade mer än 40 år åt, blev hennes stora livsverk.

Ledmotivet antas vara de arkaiska myterna, som i sig

förenar kärlekslyckan och dödstragedin. På den gravsten som finns på poppelön har furstinnan låtit mejsla in orden "Et in Arcadia ego" som vill säga att "Du som är lycklig idag, även Du kommer en gång att dö."

Genom parken rinner en å, som vidgats och bildar en

Plan över Arkadia.
Foto: Klaus Stritzke.

mindre och en större sjö med vardera en ö. I parken finns av en stor sjö vid en å med två öar, ett flertal romantiska paviljonger fantasifullt utförda på historiska och mytologiska teman. På några paviljongmurar har fragment monterats av dekorativa renässansreliefer och stenarbeten från det förstörda biskopspalatset i Lowicz.

Furstinnan tillkallade de mest framstående konstnärerna och arkitekterna för att utföra och smycka byggnaderna. Som exempel utförde Szymon Zug planerna för Dianatemplet vid dammen, "grekiska bågen" liksom den romerska akvedukten.

Hon skrev anvisningar

som beskriver "det som är mörkt och otydligt för besökarens öga".

Där nämner hon att parken Arkadia kan ses som en ålderdomligt minnesmärke över det vackra Grekland.

Vid parkens entré nämner hon en brunn, skuggad av fruktträd (antagligen platsen som benämns amfiteater) som skall leda tanken till Palämons vederkvickande källa. Philemons och Baucis lilla stuga påminner om gästfriheten. Vägen leder vidare mot Sybillas grotta vars ingång blockers av stora felsstenblock. Därifrån tar man sig mödosamt till porten mot det gotiska huset - en ensamhetens plats där olycka

och sorgsenhet härskar. Man lämnar platsen genom ett spetsbågevalv för att komma till den grekiska bågen - ett valv i grekisk stil - som varken goter eller andra inkräktare lyckats förintat. Valvet öppnar blicken mot Dianas tempel. När man stiger ut ur templet möts blicken av en vacker sjö med offerön i mitten. En mörk skogsridå bildar bakgrunden till en mycket idyllisk målning.

Mitt emot templet reser sig ärkeprästens ålderdomliga huset. Följer man flodens strand kommer man till poppelön där man finner en kopia av den heliga Caecilia av Bernini i Rom i vit marmor på en mörk sockel. Därifrån skrider man, med hjärtat fylld av söt "ljuv melankoli," till gravvården av det fåfängda självbedrägeriets gravvård som finns står utanför ön på en gräsyta som kringflyts av Glömskans flod, skuggad av hängpilar symboliserande lidande och olyckan.

På den fortsatta promenaden når man tempelkapellet som tillägnas drömmeriet. Här förlorar dödstankarna all sin förskräckelse och fasa. Här tröstas man av ord från olika filosofer. Därför skall man gå till vattenfallet för att i vattenfallets lätta brus drömma Youngs tankar till ett slut. Genom Cirkus

Den romerska akvedukten i Arkadia.

Foto: Klaus Stritzke.

Bron till en av öarna i
Lazienkipalatset.
Foto: Klaus Stritzke.

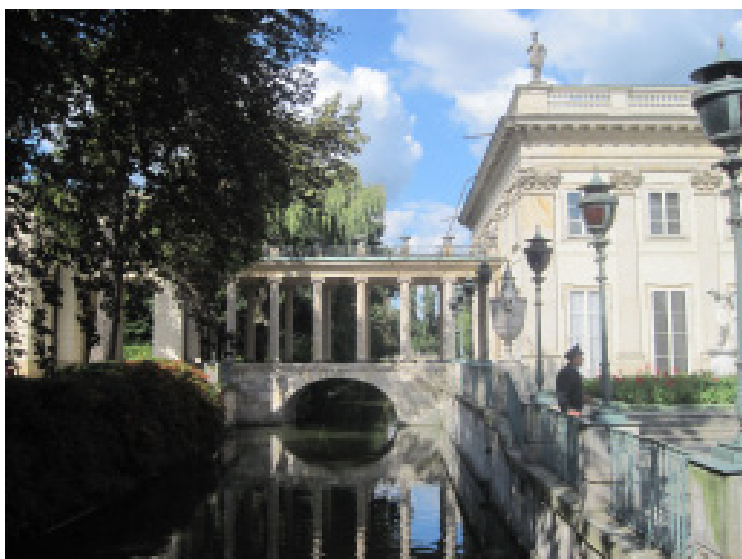
(hippodromen) lämnar man
Arkadien.

Parkens struktur och
byggnader är bevarade, men
växtbeståndet kräver förnyng-
ring.

Warsawa

Huvudstaden har två bota-
niska trädgårdar. Den yngre
men större ligger i förorten
Powsin. Den äldre, grundad
redan 1818, ligger i stads-
kärnan och administreras av
Warszawas universitet. På
en förhållandevis liten yta
finns här många trädgårds-
rum som förledde oss att tro
att trädgården var avsevärt
mycket större än den är.
Mogna träd varvat med örta-
gårdar, rosarium, kvarter för
medicinal- och vattenväx-
ter, alpinarium, slingrande
stigar med nyplanterade
magnolior och gamla rho-
dodendronkvarter samt en
nedsänkt trädgård. Över
denna växtmosaik välver sig
enorma trädkronor, särskilt
utmärkande är en enastående
vacker gingko, en kraf-
tig katsura *Cercidiphyllum
japonicum* och ett kinesträd
Koelreuteria paniculata samt-
liga från tidigt 1800-tal. Ett
par grova tallar *Pinus nigra*

Lazienkiparken med "palatset
på vattnet" i Warszawa.
Foto: Sten Ridderlöf.

utmärker sig för en ovanlig
paraplyform.

I direkt anslutning till den
botaniska trädgården ligger
Lazienkipalatset med tillhö-
rande park.

Lazienkiparken är en del
i ett komplex av historiska
trädgårdar. Under 1600-talet
fanns här ett kungligt mena-
geri. År 1674 köpte Grand
Crown Marshal Stanislaw
Herakliusz Lubomirski par-
ken och lät ändra den södra

delen av menageriet genom
att bygga ett eremitage och
en badpaviljong på en ö.
Paviljongen har givit parken
dess namn Lazienki, som
betyder bad. Under andra
halvan av 1700-talet ägdes
parken av Stanislaw August
Poniatowski, som kröntes
1764 och blev Polens siste
kung. Han lät anlägga en
formell trädgård och ändra-
de om badet till ett kungligt
residens.

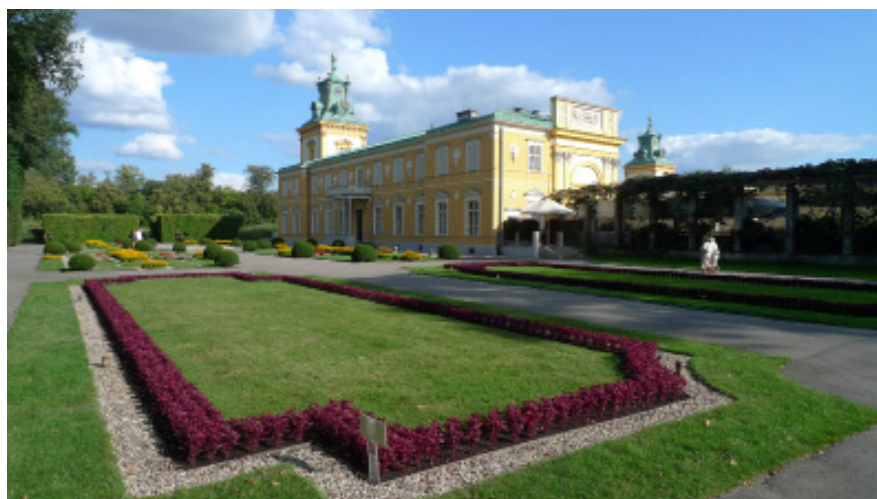
Under Stanislaw Augusts sista regeringsår genomfördes principiella förändringar i den regelbundna parken. På båda sidor av "Palatset på vattnet" anlades stora oregelbundna dammar, en grekisk amfiteater byggdes, mot norr avslutades perspektivet över sjön av en bro med tre valv. Runt palatset uppfördes nya byggnader: Det vita huset, Turkiska huset, Orangeriet och en brunn samt därutöver sattes parkskulpturer och vaser upp. Att helt suddas ut den ursprungliga regelbundna planen misslyckades och av det skälet räknas trädgården som en övergångstyp. Den innehåller den sentimentalt och de idylliskt hållna bygg- och landskapselement som anses vara förbindelselänkar i utvecklingen av de polska trädgårdarna mot slutet av 1700-talet.

Wilanow

Wilanow är utan tvekan en av Polens mest fulländade slottsanläggningar och är starkt förknippad med Jan III Sobieski som konstmecenat. Augustin Locci anmodades att bygga ett anspråkslöst sommarhus samt trädgård (1677-94). Trädgårdens koncept var enkelt, tydligt omgärdat och i sig slutet. Det centralt liggande parkkomplexet omgavs på tre sidor av en trädgård, som i två nivåer ledde ner till en sjö. Den övre trädgården var omsluten av en stödmur med trappor och i huvudaxeln fanns en grotta. Bernardo Bellotto (Canaletto) målade denna del 1776. Den kastellliknande terrassen kröntes av små lusthus i form av lanterniner. I den nedre trädgården fanns två ankdammar åtskilda från sjön genom ett boskébälte. De sidoordnade

trädgårdarna smyckades med fontäner och grottor. Denna inredning bands upp med hela anläggningen genom en axel. Under Jan III:s tid utfördes inga nämnvärda förändringar. Senare har slottet byggts ut och förskönats.

Under 1700-talets senare hälft kom ett nytt område till i samband med att ett stort växthus byggdes: på sydsidan förband man anläggningen med en kvarvarande kulle. Runt kullen byggdes en grupp kabinett och en stjärnplats anlades. Den stora förvandlingen skedde vid infarten till slottet. Från entrén planterades alléer i form av en gåsfot (Patte d'oie) samt flerradiga lindspaljéer, här byggdes också nya bostäder för tjänstefolket. Genom dessa förändringar blev huvudentrén betydligt mer framträdande. Vid vårt besök genomfördes tyvärr

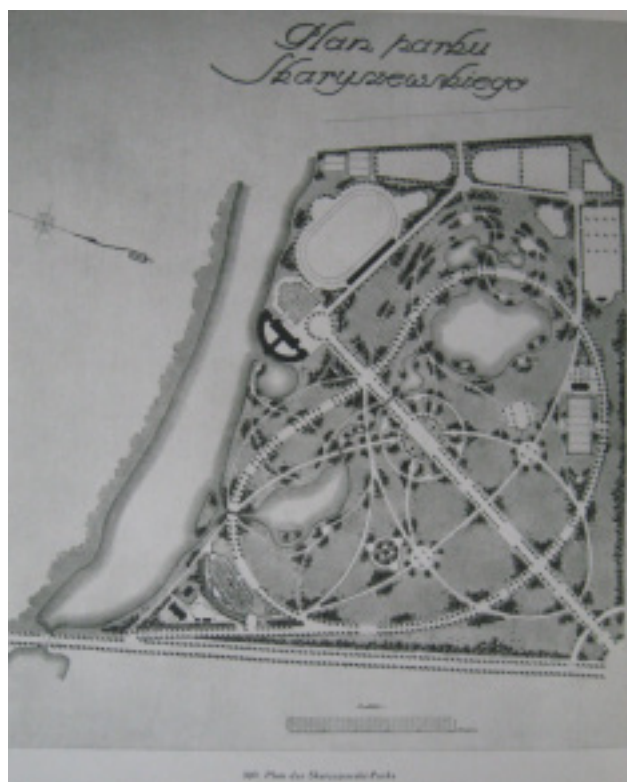

Slottet i Wilanow.
Foto: Sten
Ridderlöf.

Sjön vid slottet Wilanów Warszawa. Foto: Sten Ridderlöf

Plan över skaryszewskiparken. Foto: Klaus Stritzke.

omfattande arbeten på den stora parterren som därför var stängd för besökare.

Själva slottet innehller ett nationalt porträtgalleri i samma stil som på Gripsholms slott.

Skaryszewski

På floden Wislas östra sida ligger Skaryszewskiparken. Warszawas trädgårdsdirektör Franciszek Szabnior var en av de sista företrädarna av landskapsstilen. Hans arbeten omfattar bl.a. omformningen av Krasinski-trädgården i Warszawa samt två nya parker: Ujzdowski-parken (1893-1896) och Skaryszewski-parken (1906), som senare kallades Paderwiski-parken. Den första var anlagd för barn, den senare för storstadsbor, med vägar anpassade för häst och vagn. Det var trevligt att se rosariet anlagt som i så många europeiska parker i form av en hippodrom.

Parken är välskött men skulle genomgå en "restaurering". Sådana arbeten betraktas i Polen från en del parkminnesvårdare med stor rädsla. Polska specialister inom byggnadsminnesvården fick sina erfarenheter av arbetena med återuppbyggnaden av Warszawas gamla stad, d.v.s. en total nybyggnad efter historiska bilder och planer. En yngre

Vattenfallet i Skaryszewskiparken. Foto: Klaus Stritzke.

generation vill gärna bevara så mycket som möjligt av kvarvarande dokument (anläggningsdelar), men de tycks än så länge vara i inte ha fått sina röster hörda.

Krakow

Efter vistelsen i Warszawa följde en lång bussresa till Krakow. Vårt hotell låg centralt i den gamla delen av staden, innanför Planty, som är en grönremsa runt stadens äldsta del.

I början av 1800-talet utförde den österrikiska regeringen en kontroll av den medeltida befästningen som omger Krakows gamla stad samt dess hälsoförhållanden. Anledningen var att förbättra bebyggelsen i innerstaden. Man påskyndade arbetet genom att anlägga ett grönbälte runt gamla staden där

fästningsmuren förstörts och där vallgraven fyllts igen. (Samma åtgärd vars resultat vi tidigare sett vid besöket i Wien.) Tyvärr medförde dessa arbeten stora skador på fästningen.

Namnet Planty kommer av "plantowac" som betyder nivållera (jämna ut), nämligen den tidigare fästningskanten. Tillsammans med gatan är ytan c:a 35 ha, längden 3000 m, bredden växlar mellan 50 och 100 m.

Även Krakow har en gammal botanisk trädgård som vi besökte, liksom den 700 år gamla saltgruvan Wieliczka.

På berget Wawel har det sedan lång tid funnits ett citadell. Här byggdes senare det renässansslott och den imponerande gotiska katedralen som fortfarande finns kvar.

Slottet har en liten trädgård, som drottning Bona på sin tid lät utföra. Vi hade fått information om att denna var restaurerad, men den var i högsta grad under "restaurering". Däremot åt vi alla en utsökt flerrättersmiddag i slottets restaurang.

Krakow är en mycket spännande stad att promenera i varför en hel dag avsatts för egna upptäckter.

Kreszowice

Nästa park vi besökte ligger i Kreszowice.

De första två förslagen till utformning av parken kom i slutet av 1700-talet. För huset gjorde K.F. Schinkel ett förslag 1823 åt ägaren Artur Potocki,. Huset kom emellertid inte att byggas. Först senare, 1850-57, uppfördes huset efter ritningar av F.M. Lanci - som lät sig inspireras av Schinkel.

Parken, som har en prägel av landskapsarkitektur, är ovärdad och huset förfaller. Anledningen är, enligt muntliga uppgifter på platsen, en olöst fråga om ägandeförhållandena.

Den kommuniststyrda staten övertog ägandet 1945.

I nuläget har den nya demokratiska staten inte funnit någon rättslig möjlighet än att återföra fastigheten till den gamla ägarfamiljen. Förslaget fortsätter därmed.

Det något förfallna huset i Kreszowice. Foto: K. Klaus Stritzke.

Anläggningen är ett mönstrexempel för mitt påstående att en park inte skiljer sig nämnvärt från en byggnad ur kulturminnesvårdens synpunkt.

Det tanklösa påstående att en park är förgänglig - i motsats till en byggnad - motbevisas tydligt av denna anläggning. Medan parken fylls av uppväxta vackra

och friska träd och buskar i en parkstruktur som lätt kan anas under ängsytorna håller byggnaden på att förstöras p.g.a. utebliven vård. Visserligen finns även i parken tecken på förgänglighet - men då främst på byggda anläggningsdelar som plundrats på natursten och metall.

Polens äldsta botaniska trädgård

Sista dagen i Kraków, ägnades bl.a. åt en genomgång av stadens botaniska trädgård som hör till Jagiellonian-universitetet. Den är Polens äldsta, grundad 1783, på närmare tio hektar. Den äldsta, centrala delen bygger på den ursprungliga franska parken medan den nyare är arrangerad som en landskapspark. I centrum finns en större damm, en reminiscens av floden Vistulas flodbädd. Det finns mycket att se i trädgården bl.a. ett botaniskt museum och flera stora växthus.

För närvarande hyser trädgården runt 6000 arter och varieteter varav 1000 är träd och buskar, många av hög ålder.

Bland träden noterades en väldig sumpcypress vid dammen, ett 100-årigt honträd med frukter av gingko samt en 200-årig skogsek av ypperliga dimensioner. Till de mer ovanliga träden får två amerikanska ekar räknas, en *Quercus alba*, 70 år och en *Quercus x jackiana*. Den senare anses vara en hybrid mellan *Q. alba* x *Q. bicolor*. Vi fäste oss också vid en annan bjässe, *Corylus colurnoides* vilken sades vara en hybrid mellan *C. avellana* x *C. colurna*. Både stam och löv påminner mer om turkisk

hassel än den vanliga hasseln.

I växthusen finns en imponerade samling palmarter och cirka 500 orkidéer. I trädgården läggs ett stort arbete ned på skyddet av hotade arter, speciellt då på Karpaternas flora.

Swierklaniec (Neudeck)

För att finna en plats för picknick stannade vi till vid denna anläggning som idag består av ett litet kavalierspalats och en stor landskapspark med sjö.

Det stora slottet som ägdes av Guido Henckel von Donnersmarck brann ner 1945 och revs 1961, likaså det gamla slottet i Tudorstil från 1800-talet. Kvar är parterren som ligger mellan det stora

slottet och den stora sjön i öster.

Parterren pryds fortfarande av fyra vackra bronsfigurer och en brunn i brons av Emmanuel Frémiet. Trappan från parterren ner till sjön och stödmuren nedanför är nästan återställd. Parkpromenaderna runt sjön och genom den stora landskapsparcken var för långa för gruppen, men från parterren kunde man ana vackra vyer från sjöpromenaden.

Ksiaz (Fürstenstein)

Slottet har en historia som börjar på 1100-talet.

En stor landskapspark ligger runt den högt belägna byggnaden. Närmast slottet finns små terrassträdgårdar på olika nivåer som en del av

oss besökte - resten av gruppen vilade efter den ändlösa promenaden upp till slottet.

De sex terrasserna har namn efter deras innehåll och läge. Man passerar Vattenterrassen, Floraterrassen, Kastanjeterassen, Mellersta terrassen, Rosenterrassen till dess att man kommer till Hästskoterrassen.

Terrasserna är uppdelade i geometriska växtsängar, inramade av häckar som delvis dälde innehållet. Från de högt belägna terrasserna har man utsikt över landskapet, men även en imponerande blick upp mot slottets höga fasad.

Färden fortsatte till Wroclaw (Breslau).

Den av paleobotaniker Göppert år 1856 anlagda geologiska profilen i Wroclaws botaniska trädgård.
Foto: Klaus Stritzke

Wroclaw (Breslau)

Väl framme i Breslau tog vi in på ett hotell intill floden Oder.

På flodens andra sida ligger den gamla staden med smala gator och sitt marknadstorg, Polens näst största torg, det största finns i Krakow. Breslau blev mycket skadat under kriget.

Szczytnickiparken

Som första park besökte vi denna mycket vidsträckt anläggning med ursprung från 1700-talet då Hertig Friedrich Ludwig von Hohenlohe Ingelfingen hade sitt residens här efter Napoleonskriget omgjord till landskapspark. I parken finns en liten japansk trädgård, som omsorgsfullt restaurerats

med hjälp av japanska trädgårdsexperter. Runt en sjö promenerar man på smala stenlagda stigar, som slingrar fram bland låga planteringar, över smala vattendrag, förbi lyktor och tempel och spännande vintergröna buskar och träd. Över sjön leder en träbro varifrån man halvvägs från en paviljong kan njuta av sjön och utblicken över anläggningen. En liten pärla.

Som sista mål i staden besökte vi den gamla Botaniska trädgården i Breslau. Den började anläggas 1811. När det gäller utvecklingen av de botaniska trädgårdarna tillhör den i Breslau en ny generation.

Den planerades av Adolf Engler som tidigare i Kiel hade planerat den första

växtgeografiska botaniska trädgården. Tidigare botaniska trädgårdar var uppbyggda efter växtfamilier, efter medicinska eller andra nyttoaspekter.

Speciellt intressant är den år 1856, av paleobotaniker pro., Göppert, anlagda geologiska profil samt andra anläggningsdelar som ska försöka visa den geologi i vilken respektive växt lever.

Trots att området vårdas som ett tyskt-polskt historiskt arv är all skyltning och information enbart på polska.

Bad Muskau

Slutpunkten på vår resa var Bad Muskau, där några i gruppen har kunnat följa parkens utveckling under

Botaniska trädgården i Wroclaw visar – till skillnad från många andra botaniska trädgårdar – även samlingar av krukväxter.

Foto: Klaus Stritzke.

Bad Muskau. Moderna växter i modernt formade grupper på ytor som under furstem Hermann Pücklers tid pryddes med grupper av blommor men av okänt sortiment.
Foto: Klaus Stritzke.

många år. Den här gången kunde vi också besöka slottet som är återuppbyggt och hade öppnat med en mycket imponerande utställning om dess upphovsman, fursten Hermann Pückler.

Eftersom parken efter krigsslutet delades i en tysk och en polsk del finns två förvaltningar med i början olika prioriteringar och arbetssätt. Vid föreningens första besök var den tyska delen i det närmaste återställd efter den stora förödelsen som stridshandlingarna i krigets slutskede hade medfört. I den polska delen däremot hade förödelsen fortsatt långt efter krigsslutet genom skogsavverkning och rivning av byggnader.

Vid vårt senaste besök

hade ett mycket gott samarbete etablerats mellan de två ländernas kulturvårdande myndigheter. Mest intressant var de grupper som arbetade gemensamt i parken - veckovis i den polska och den tyska delen. Viljan till ett gemensamt handlande manifesterades genom återbyggandet av en gångbro i parken som kom till under starkt motstånd från Bryssel innan Polen kom med i EU eftersom antalet gränsövergångar var reglerade.

Den polska parkdelen är större och arbeten för återställning svårare, bl.a. därför att staten har sålt en del av parken, inklusive byggnader. Vi åkte med häst och vagn på de återställda vägarna, bl.a. förbi den plantskola

som en av trädgårdsmästarna (Pretzold) efter Pückler (med dess goda minne) hade anlagd och där det idag finns ett stort sortiment ekar.

Efter en avslutande picknick framför det nyrestaureerade orangeriet tog bussen oss till flygplatsen för färd till våra olika hemdestinationer.

Referenser

- ¹ Bugala, W. & Bojarczuk, T. 1997, A stroll around the Kornik Arboretum, Polish Academy of Sciences, Institute of Dendrology and The Experimental Production Department, Poznan.
- ² Jonsson, L. 2006, Rekognoseringsresa i Polen den 1-5 oktober 2006 (tillsammans med Lars Kedenius och Sten Ridderlöf), opubl.
- ³ Zemanek, A. & Zemanek, B. 1996, Jagiellonian University Botanic Garden in Cracow, English Summary sid 41-44, Kraków.